

Frågan för Dagen:

1950 ÅRS STATSVERKSPROPOSITION.

Den 11 januari lämnade regeringen 1950 års statsverksproposition till riksdagen. Nedan följer en kortfattad redogörelse för de delar av fjärde huvudtiteln (försvarsutgifterna), som är av mera allmänt intresse för flygvapnets personal.

Inledningsvis erinrar statsrådet V o u g t om att försvarets myndigheter äskat anslag om c:a 1075 miljoner kronor, bortsett från merkostnader på grund av devalveringen. Därutöver hade begärts vissa bemyndiganden att beställa materiel. Förslagen hade i stort sett grundats på gällande försvarsorganisation. För flygvapnet hade dock föreslagits förstärkning av ytterligare fyra dagjaktflottiljer utöver redan beslutade sex. I fråga om marinen hade vidare förordats ett utbyggnadsprogram, omfattande bl a ett antal s k ubåtsjaktfartyg.

Departementschefen anser, att beslut om dessa ökningar, i prop kallade "större organisationsändringar", inte bör fattas så länge försvarsutredningens ("Nothinska kommitténs") arbete pågår. Med hänsyn till det ekonomiska läget har det inte heller ansetts möjligt att helt tillgodose myndigheternas äskanden för fastställd organisation.

En stor del av försvarskostnaderna gäller a n s k a f f n i n g a v m a t e r i e l (flygmateriel, fartygsmateriel och tygmateriel). Sådana anskaffningar regleras numera i flertalet fall med av riksdagen givna bemyndiganden att b e s t ä l l a materiel. Själva anslagen anpassas till vad som under visst budgetår väntas behöva utbetalas på grund av för tidigare eller löpande budgetår givna bemyndiganden.

Fr o m nästa budgetår föreslår departementschefen övergång till bemyndigandesystem även beträffande marinens anslag till anskaffning av artillerimateriel m m.

Sambandet mellan hittills medgivna och av departementschefen ytterligare föreslagna bemyndiganden och anslag framgår av följande sammanställning:

Anslag	Bemyndigande t o m budgetåret 1950/51	Anslag t o m bud- getåret 1950/51	Betalnings- reserv till K. Maj:ts förfogande	Anskaffning som den 1/7 1951 icke täckts av an- slag eller be- taln. reserv
Flygvapnet: Anskaff- ning av flygmateriel m m	860	370	35	455
Marinen: Fartygs- byggnader	195	60	25	110
Marinen: Anskaff- ning av artilleri- materiel m m	140	78	--	62
Armén: Anskaffning av tygmateriel m m	268	60	40	168

795 miljoner kronor av de intill den 1/7 1951 givna eller nu föreslagna bemyndigandena täckes sålunda inte av anslag.

Av stor betydelse för försvarsutgifterna (särskilt vad beträffar armén) är vidare värnpliktsutbildningens längd och omfattningen av repetitions- och efterutbildningsövningar. Departementschefen föreslår ingen ändring i fråga om den första tjänstgöringens längd. Det av 1948 års värnpliktskommitté för armén föreslagna systemet med r e p e t i t i o n s ö v n i n g a r k r i g s f ö r b a n d s v i s i stället för åldersklassvis förordas i princip. Särskild proposition härom kommer se- nare. - För nästa budgetår räknar departementschefen med att c:a 40 000 man inkallas till repetitionsövningar vid arméns krigsförband (arméchefen hade föreslagit 70 000 man). Kostnaderna härför beräknas till 14 milj kr.

De sammanlagda kostnaderna för nästa budgetår och de två närmast före- gående åren är de nedanstående:

<u>Anslag</u>	<u>1948/49</u>	<u>1949/50</u>	<u>1950/51</u>
Under fjärde huvudtiteln	779 623 700	796 297 100	839 093 100
Till nya kapitalinveste- ringar (hus, flygfält, be- fästningar m m)	26 655 000	20 975 000	37 180 850
<u>Summa:</u>	806 278 700	817 272 100	876 273 950

Av de 839 miljonerna för budgetåret 1950/51 får flygvapnet 265, armén 338 och marinen 166.

Av flygvapnets anslag går 51,8 milj kr till avlöningar, 4,2 till bränsle (uppvärmning av etablissement m m), 4,3 till mathållning, 3,0 till beklädnad, 3,5 till övningar, 135 till anskaffning av flygmateriel, 44,0 till drift och underhåll av flygmateriel och 12,3 milj kr till ersättning till försvarets fastighetsfond. Om avlöningssanslag (-personalstater m m) skall särskild proposition föreläggas riksdagen längre fram. Departementschefen föreslår dock redan nu, att en flygteknikerreserv inrättas, omfattande 243 man. Däremot har CFV förslag att utöka flygvapnets reservstat med en major i intendenturbefattning avstyrkts. Ifråga om anskaffning av flygmateriel hade flygförvaltningen begärt beställningsbemyndigande för 267 milj kr och anslag om 145 milj kr. Departementschefen föreslår 230 respektive 135 milj kr. Flygförvaltningen framlade vidare en anskaffningsplan för 7-årsperioden 1950/57, slutande på 1358 milj kr och omfattande bl a flygmateriel för förstärkning av ytterligare fyra jaktflottiljer samt ytterligare telemateriel för luftbevakningen. Den föreslagna fortsatta förstärkningen av jaktflyget och utbyggnaden av luftbevakningen utöver 1948 års försvarsbeslut har departementschefen enligt ovan inte ansett sig kunna taga upp f n, med hänsyn till pågående försvarsutredning, och - vad beträffar luftbevakningen - även med hänsyn till det ekonomiska läget. Anskaffningsplanen slutar efter dessa minskningar på 1198 milj kr. Reduceringarna innebär att tidsplanen för jaktflygets fortsatta utbyggnad inte kan hållas och att luftbevakningen t v kan helt moderniseras endast inom ett mycket begränsat område av landet.

Armén får enligt departementschefen förslag bemyndigande att beställa tygmateriel för 70 milj kr. Anslaget till anskaffning av tygmateriel upptas till 30 milj kr. Arméförvaltningen hade begärt 132 respektive 100 milj kr.

Marinens nybyggnadsprogram, som f n omfattar bl a 2 modifierade landskapsjagare, 3 ubåtar, 10 mindre torpedbåtar och 4 minsvepare, föreslås utvidgat med 4 mindre minsvepare. Kostnaderna för nybyggnadsprogrammet uppgår till sammanlagt 144,3 milj kr. Marinförvaltningen hade begärt, att programmet även skulle omfatta ytterligare 2 modifierade landskapsjagare och 4 ubåtsjaktfartyg m m. Detta har departementschefen inte ansett sig kunna tillstyrka med hänsyn till pågående försvarsutredning (se ovan).

För moderniseringar m m får marinen ett beställningsbemyndigande om 16 milj kr. Anslaget till fartygsbyggnader beräknas av departementschefen till 30 milj kr. För anskaffning av artillerimateriel m m upptas bemyndigande för 30 milj kr och anslag om 10 milj kr.

Beträffande k a p i t a l b u d g e t e n framhåller departementschefen inledningsvis, att betydande reservationer i fråga om till krigsmakten redan beviljade medel kommer att finnas vid utgången av innevarande budgetår. När han likväl äskar nya medel för budgetåret 1950/51, är det främst därför, att dessa n y a byggnadsföretag visat sig mer angelägna än vissa av dem, om vilkas utförande principbeslut tidigare fattats. Detta gäller särskilt utvidgning av flygfälten samt de byggnadsföretag som sammanhänger med beslutade ändringar i försvarsorganisationen eller som är ofrånkomliga för förrådshållningen av nytillkommen materiel. Departementschefen framhåller vidare, att försvarsgrenarna för byggnadsobjekt av högsta angelägenhetsgrad begärt sammanlagt c:a 150 milj kr, varav Fortifikationsförvaltningen m h t den av statsmakterna anbefallda återhållsamheten ansett sig kunna äska endast c:a 85. Statsrådet Vougt har härav endast tagit upp c:a 37 milj kr, vilket motiverats med att investeringsverksamheten under nuvarande förhållanden alltjämt måste inskränkas. De av försvarsministern framlagda investeringsförslagen är uppgjorda under hänsynstagande till den byggnadskvot, som kommer att tilldelas försvaret för kalenderåret 1950. Vid uppskattningen av medelsbehovet har departementschefen vidare räknat med att flygfältsarbetena skall bedrivas i ungefär samma omfattning som hittills och att flygvapnets hangarer - till följd av beslutad förstärkning av jaktflyget - måste ges ett väsentligt ökat utrymme inom kvoten.

Efter denna orientering om de allmänna principer som departementschefen tillämpat vid medelsäskandena lämnas i det följande en närmare redogörelse över de för flygvapnet äskade medlens fördelning på olika byggnadsobjekt.

Vad först f l y g f ä l t s a r b e t e n beträffar har flygförvaltningen hemställt om bemyndigande att för nästa budgetår igångsätta ytterligare arbeten inom c:a 21 milj kr kostnadsram samt begärt ett anslag av c:a 15 milj kr. I propositionen har - m h t byggnadskvotens storlek - bemyndigandet begränsats till 15 milj kr och anslaget till 10. Dessa medels fördelning på olika objekt framgår inte närmare av propositionen. Som orientering kan nämnas, att man räknar med att - med oförändrad byggnadskvot under 1950 - kunna utföra följande arbeten under kalenderåret: - avslutande av pågående arbeten vid F 1, F 3, F 12 och F 18, anläggande av rullbana och del av förbindelsebana vid F 6 samt påbörjande av flygfältsarbeten vid F 14.

I fråga om h u s b y g g n a d s a r b e t e n har för flygvapnets del i propositionen upptagits sammanlagt 2,7 milj kr, avseende följande ob-

1950 ÅRS FÖRSVARSPROPOSITION - Forts.

jekt: - utökning av flygverkstäderna m m vid F 3 och F 21, betonghangarer för förstärkningsflygplan vid F 13 och alternativt F 12 eller F 10, värmeinstallation i hangarer vid F 5 och F 11, nya flygsäkerhetslokaler vid F 5, F 6 och F 8, instruktionsverkstad vid FCS, försöksplatser för robotvapen samt nya lokaler för flygförvaltningens verkstadsskola i Västerås. Flygvapenchefen hade begärt ytterligare c:a 1 milj kr för nyssnämnda objekt.

Inom kategorien husbyggnadsarbeten upptar propositionen vidare 0,3 milj kr för ej närmare specificerade smärre nybyggnads- och förändringsarbeten samt 0,2 milj kr för skyddsanordningar vid flygvapnets anläggningar.

I fråga om b e f ä s t n i n g a r hade chefen för flygvapnet för byggande av berghangarer i samband med den beslutade förstärkningen av jaktflyget begärt c:a 10 milj kr för 1950/51. Härav har departementschefen upptagit 8,5 milj kr för att fullfölja, respektive fortsätta två av de redan påbörjade berghangarerna (F 8 och F 9).

Vad beträffar befästningar för l u f t b e v a k n i n g e n hade chefen för flygvapnet begärt 3 milj kr för vissa centraler m m samt 1,5 milj kr för uppställningsplatser för radarstationer. Härav har försvarsministern endast upptagit sammanlagt 1 milj kr för flygvapnets och marinens uppställningsplatser för radarstationer. Denna reducering av de för luftbevakning begärda medlen torde bero dels på befintliga reservationer för lbevlokaler, dels på den begränsade byggnadskvoten.

Av övriga under befästningars delfond av flygvapnets chef anmälda objekt, vilka ej upptagits i propositionen, må nämnas motorprovbock i berg. Han hade begärt 1,7 milj kr för detta ändamål.

Att departementschefen inte tagit upp eller begränsat medlen för vissa objekt innebär inte, att man avvisat dessa behov utan i stället, att det inte bedömts möjligt att anvisa medel härför under nästa budgetår.

rielanskaffning och 240 milj kr till byggnadsarbeten under 6-årsperioden. Hur dessa medel fördelar sig på de olika försvarsgrenarna framgår inte.

Under 6-årsperioden föreslås - främst i takt med personaltillgången - följande flygförband uppsättas: 8 dagjaktdivisioner, 2 lätta bomb- och nattjaktdivisioner, 2 spaningsdivisioner, samt 1 transportdivision, dvs i allt 13 divisioner.

För dagen skall närmare studeras, hur den operativa ledningen av försvaret, särskilt flygstridskrafterna, avses fungera.

Den operativa ledningen i krig.

Den högsta militära ledningen i krig utövas av konungen (dvs regeringen). Som närmast sakkunnig rådgivare föreslås en försvarschef (mot-svarar ÖB) "men kommissionen förutsätter, att de militära cheferna erhåller sådana instruktioner, att regeringen vid varje tillfälle skall ha full "anledning og oppfordring" att rådgöra även med försvarsgrenscheferna i allt, där den så kan önska.

Kommissionen betonar särskilt att regeringen måste ha tillgång till allsidigast möjliga militära sakkunskap och vill därför i krig behålla den centrala chefsnämnden eller, som den nu föreslås heta, fackmilitära chefsnämnden. I denna ingår de tre försvarsgrenscheferna och chefen för försvarsstaben.

Den fackmilitära chefsnämnden har inte någon beslutande myndighet utan är endast ett rådgivande organ. Den högsta operativa ledningen utövas i försvarets överkommando, i vilket ingår försvarschefen, försvarsstabschefen med stab samt de tre försvarsgrenscheferna med sina resp staber. Den direkta operativa ledningen (se mera nedan) förutsättes kunna ske regionalt, varvid samtliga förband ur de olika försvarsgrenarna inom ett kommandodistrikt i vissa avseenden kan underställas en överkommendant. Detta avses alltid vara fallet med arméförbanden, medan flyg- och marinförbanden även avses kunna operera självständigt. Av denna anledning finns i försvarsstaben organ för såväl den gemensamma operativa ledningen som arméns operativa ledning. Någon operationsavdelning finns sålunda inte i arméstaben. Flyg- och marinstaberna har däremot operations- och underrättelseavdelningar för den direkta ledningen av flyg- resp marinstridskrafternas självständiga operationer.

För den regionala ledningen indelas Norge i 4 kommandodistrikt (Östlandet, Sörlandet/Västlandet, Trøndelag och Nord-Norge).

I varje distrikt finns en distriktschef ur vardera försvarsgrenen. En av dem är tillika överkommendant i distriktet. Kommissionen anser det inte lyckligt att i princip knyta ställningen som överkommendant till den lantmilitära distriktschefen. "De personliga kvalifikationerna bör till fullo tagas i betraktande vid valet av överkommendant bland försvarsgrenarnas chefer i en landsdel."

Överkommendanten i resp distrikt förutsättes lyda direkt under försvarschefen (ÖB) och, beträffande de andra försvarsgrenarnas verksamhet, begränsa sig till att bestämma vilka uppgifter, som skall lösas vid varje särskilt tillfälle. Försvarsstaben har i sitt yttrande framhållit, att flygvapnet i krig skall ledas centralt av luftförsvarets överkommando. Därför bör, enligt kommissionens mening, distriktschefen ur luftförsvaret stå direkt under luftförsvarets överkommando i fråga om sina huvuduppgifter, nämligen ledningen av flygförbanden och dessas basorganisation jämte luftbevakningen och stridsledningen. Chefen för luftförsvaret har dessutom ett operationsrum i varje kommandodistrikt, varifrån han kan leda operationerna. När det gäller närförsvaret av flygbaserna bär likväl överkommendanten ansvaret. För närförsvaret erforderliga förband ingår organisatoriskt i flygvapnet. Då baserna blir direkt hotade genom anfall av lant- eller sjöstridskrafter eller genom luft-

landsättning, bör berörda styrkor ur flygvapnet automatiskt träda under överkommendantens i distriktet befäl. I realiteten innebär sålunda anordningen med regionala överkommendanter för flygstridskrafternas del endast att dessa chefer i händelse av invasion svarar för basernas försvar.

Överkommendanternas uppgifter kan komma att variera i olika kommando-distrikt och under ett krigs förlopp. I de distrikt, där flygstridskrafterna leds centralt, fordras en särskild reglering av överkommendantens ställning i förhållande till luftkommandochefen, när det gäller det territoriella luftvärnsartilleriet, som ingår i luftförsvaret.

Den operativa ledningen i fred.

Högsta ledningen i fred har man bl a sökt säkerställa, genom att skapa en form för ständig orientering mellan statsmakterna och de militära cheferna. Man föreslår i detta syfte inrättandet av ett permanent organ, kallat militärrådet. I detta ingår försvarsministern (ordförande), statssekreteraren i försvarsdepartementet och den fackmilitära chefsnämnden. Rådet har ingen beslutande myndighet utan skall endast "skapa bästa möjliga villkor för en otvungen och förtrolig utväxling av upplysningar och synpunkter".

Kommissionen föreslår en gemensam fackmilitär chef - försvarschef - även i fred, men finner det f n inte motiverat att inrätta denna särskilda befattning. Nämnde chefs funktioner bör enligt kommittén i stället i fred skötas av chefen för försvarsstaben, vilken då måste ges viss befälsrätt över försvarsgrenscheferna beträffande de områden (främst samordnandet av krigsförberedelsearbetet), där han nu endast har rätt att ge anvisningar och direktiv.

Försvarsgrenscheferna förutsätts ha självständigt ansvar och myndighet i frågor, som inte griper utanför deras egen försvarsgren, inom ramen för de direktiv och anvisningar för det operativa krigsförberedelsearbetet, som lämnas av chefen för försvarsstaben i egenskap av chef för försvarets överkommando. Detta begrepp föreslås nämligen bibehållas i fred för att skapa överensstämmelse med krigsorganisationen och därmed minska risken för missförstånd beträffande ordervägar o d i samband med ett krigsutbrott. Försvarsstabschefen har sålunda en dubbelbefattning: chef för försvarets överkommando, i vilken befattning han har viss befälsrätt över försvarsgrenscheferna samt chef för försvarsstaben, i vilken befattning han endast har befälsrätt över försvarsstabens personal.

Den fackmilitära chefsnämnden föreslås bibehållas som ett rådgivande organ åt både regeringen, försvarsministern och försvarsstabschefen i demes egenskap av chef för försvarets överkommando.

Den regionala ledningen i fred.

Kommissionen har övervägt att i kommandodistriktet skapa enhetliga staber för samtliga försvarsgrenar. Den anser emellertid inte, att det vare sig i Norge eller i något annat land finns erfarenhet om, hur en sådan organisation skulle komma att verka, och föreslår därför, att man bygger på de nu existerande stabsorganen. De tre kommandodistriktscheferna föreslås bilda en regional chefsnämnd, vars ordförande är den, som blir krigsplacerad som "överkommendant". Denne får en mindre stab (3-4 officerare ur olika försvarsgrenar) till sitt förfogande för att handlägga gemensamma frågor. Kommandodistriktscheferna lyder direkt under resp försvarsgrenschefer men den regionala chefsnämndens ordförande ges sådan befälsrätt över de två andra kommandodistriktscheferna, som erfordras för en effektiv samordning av försvarsgrenarnas krigsförberedelsearbete inom vederbörande kommandodistrikt, t e:

uppgörandet av för distriktet gemensam försvarsplan i händelse av invasion inom området,

reglering av befälsförhållandena, där styrkor ur de olika försvarsgre-

VÄRNPLIKTSKOMMITTENS BETÄNKANDE - FLYGVAPENCHEFENS YTTRANDE.

Flygvapenchefen insände den 14/12 1949 till Kungl Maj:t sitt yttrande över 1948 års värnpliktskommittés i U f l nr 1/50 refererade betänkande. Följande synpunkter och förslag framfördes i yttrandet.

CFV har inte något att erinra mot kommitténs förslag vad gäller repetitionsövningarnas anordnande, skyldigheten att fullgöra beredskapsövning samt uttagning och utbildning av värnpliktiga i specialtjänst.

Frågan om avvägningen mellan övningstidens längd och värnpliktskontingentens storlek, vilken enligt kommitténs ursprungliga direktiv skulle lösas men som senare utgick ur kommitténs utredningsuppdrag anser CFV bör lösas så snart ske kan. Nuvarande provisorium (s:a 12 månaders tjänstgöring i en följd) är nämligen olägligt genom frånvaron av möjligheter till repetitionsövningar. Ingenting har inträffat som ändrat CFV uppfattning, att 12 månaders första tjänstgöring i en följd och 1 månads repetitionsövning är det system, som bäst tillgodoser kraven inom flygvapnet på krigsduglighet, beredskap och arbetskraft.

Beträffande frågan om uttagning av värnpliktiga till befälsutbildning i luftbevakningstjänst samt utbildning av ifrågasvarande värnpliktigt befäl anför CFV i fråga om den nuvarande uttagningsmetoden att den såsom kommittén framhållit är olämplig. Det väsentliga härvidlag är, att de kategorier värnpliktiga, som normalt tilldelas flygvapnet, intellektuellt sett inte uppfyller fordringarna, eftersom utbildningen är av övervägande teoretisk art. Erfarenheter i den riktningen har redan framkommit i samband med nu pågående utbildning. Uttagningen bör därför äga rum inom ett mera intellektuellt betonat klientel än det flygvapnets normala värnpliktskontingent utgör. CFV anser att uttagningen av värnpliktigt befäl bör ske enbart bland studenter och likställda.

I fråga om kommitténs förslag att uttagning av värnpliktiga till underofficersutbildning vid behov skall ske t v å n g s v i s, men till officersutbildning på f r i v i l l i g h e t e n s vä g, anser CFV, att man

inte med säkerhet kan påräkna intresse hos eleverna för fortsatt utbildning till officer, varför även uttagningen till officersutbildning bör ske tvångsvis. För att undvika "maskning" bör denna uttagning äga rum redan vid inskrivningarna. Den uttagning av värnpliktiga dels till underofficersutbildning, dels till officersutbildning, som sålunda skall utföras av inskrivningsnämnderna, föreslås vara preliminär. Den slutliga uttagningen bör verkställas av en inom flygvapnet tillsatt s ä r s k i l d u t t a g n i n g s k o m m i s s i o n, vilken bör arbeta på samma sätt som tillämpas vid uttagning av flygskoleelever.

CFV har i princip intet att erinra mot kommitténs förslag angående premie till värnpliktiga, uttagna till förlängd utbildning. CFV biträder dessutom i detta sammanhang kommitténs förslag, att frågan om premier till flygingenjöraspiranter, meteorologaspiranter och förutvarande stamflygförare bör tagas till övervägande i särskild ordning. Anledningen härtill är, att de två förstnämnda kategorierna f n inte erhåller någon premie, och att premier till förutvarande stamflygförare har beräknats med utgångspunkt från reservofficersaspiranternas premie, som av kommittén föreslagits bli höjd. Flygvapenchefen avser återkomma i denna fråga.

I anslutning till ett avsnitt i betänkandet rörande "Möjligheterna att tillgodose behovet av ekonomivärnpliktiga och tjänstgöringens utformning för dessa", av vilket avsnitt framgår, att arméns behov av värnpliktiga för ekonomitjänst p g a ringa tillgång på värnpliktiga hänfödda till 'besiktningsgrupp 4' inte kan tillgodoses, framhåller CFV det olämpliga i att för flygvapnets räkning uttagas värnpliktiga grupp 4 till annan tjänst än ekonomitjänst. Då detta tydligen har till följd en bristande tillgång på värnpliktiga för ekonomitjänst föreslår CFV att i första hand alla värnpliktiga grupp 4, såvida det inte är värnpliktiga med speciella kunskaper, uttagas till ekonomitjänst.

I samband med ovanstående förslag angående ändrad sammansättning av flygvapnets värnpliktskontingent föreslår CFV att flygvapnet - för att fylla den genom avgångar mellan inskrivningen och värnpliktstjänstgöringens slut uppstående bristen på värnpliktiga - vid tilldelning av värnpliktiga även erhåller en viss a v g å n g s r e s e r v, vilken bör uppgå till c:a 2 % av värnpliktskontingentens storlek.